

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus III. In primis Regula Probabilistarum videtur manifestè Scripturæ Sacræ contraria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

& in alia quavis materia, titulus possessionis prævalere debet in dubiis. Ergo, cum homo in omnibus dubiis de licito, aut illicito in quavis materia occurrentibus, certò possideat libertatem suam; meritò poterit ex hoc titulo liberum se putare ab onere servandi legem.

56. Omitto aliud argumentum Terilli, quo probat possessionem libertatis debere in dubiis præponderare, eò quòd lex in dubio de obligatione ipsius neminem obliget: quia, pace ipsius, clarè principium petit, probans scilicet titulum possessionis debere in dubiis præponderare, ex eo quòd lex dubia non obliget; cum tamen in præsentì propositum Terilli sit probare, quòd lex dubia non obliget, eò quòd titulus possessionis in dubiis, contra legem prævaleat. Omitto item aliud de obligatione reddendi debitum in dubio de valore matrimonii, quæ Canonico Jure sancita est; quia opportuniùs tractabitur, ubi Canones Sacros docentes regulam observandam in dubiis, diligenter examinabimus, ex illisque præfatam regulam Recetiorum, totumque ipsorum Probabilismum apertæ falsitatis convincemus.

Hæc est summa rationum, quibus fulcitur assertio, aut regula juniorum Probabilistarum. Accipe jam fundamenta nostra.

ARTICULUS III.

In primis regula Probabilistarum videtur manifestè Scripturæ Sacræ contraria.

57. **A**dduximus superius verba Dei Deut. 17. quibus capitale principium de insufficienti legis promulgatione, quod est totius Probabilismi basis, apertæ falsitatis redarguebamus. Hoc unum testimonium divinum, si satis ponderetur, & attendatur, Probabilismum radicatus convellit totamque fabricam Recetiorum ab ipsis fundamentis

quatit, ac diruit: ideòque non semel aut iterum resumendum à nobis est. Nunc verò quia signanter regulæ Recetiorum, quam impugnamus, adeòque, & sententiæ benignæ, velut è diametro videtur oppositum, paulò accuratiùs illud exponere operæ pretium fore putavimus.

§. I

Deuteronomii Textus de regula in dubiis tenenda proponitur, & explicatur.

58. **V**erba igitur Domini Moysis ore loquentis ad populum Israeliticum, hæc sunt: *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram: & iudicium intra portas tuas videris. verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes, &c.* quæ supra posuimus, & hic rursus post pauca reponemus. Sed, ante quàm ulteriùs progrediamur, duo sunt prænotanda, & supponenda, ut ex hoc loco tandem invictum argumentum conficiamus adversus regulam Recetiorum, eorumque benignam sententiam.

59. Suppono igitur, & noto primò, divinam istam legem præcipientem recursum ad locum superiorem pro veritate cognoscenda in dubiis, non esse intelligendam de dubiis occurrentibus in iis solùm, quæ pertinebant ad gubernationem politicam seu civilem illius populi, ut apud V. C. Bellarminum Brëtius, & alii hæretici sinistrè interpretantur. Porro prædictæ legis dispositionem universalem esse pro dubiis contingentibus in rebus Fidei, & Religionis, quin & pro dubiis etiam de sensu divinarum præceptorum in qualibet materia occurrentibus, multiplici patet ratione.

60. Primò, quia dubitantes re-

Bellarmin. li. 3. de verbo Dei c. 4.

currere jubentur ad Sacerdotes, ad quos potissimum ex officio pertinet dubia non solum de Religione, verum de moribus expedire juxta illud, *Interroga Sacerdotes legem, & rursum, labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* Sanè discernere inter lepram, & lepram, ut is, qui verè leprosus esset, abstinere se à pluribus, & alia multa faceret, quæ lex illa divina præcipiebat, manifestè spectabat ad Religionem, & mores etiam proprios illorum hominum concernebat.

Agæi 1.
Malach. 2.
Levit. 13.
& 14.

61. Secundò, quippè judices, quorum varias sententias, & opiniones jubet Deus deferri ad concilium supremum, cui præsidebat olim Sacerdos Summus, & Pontifex illius legis, iidem illi sunt, quos per eundem Moysem capite proximè antecedenti præceperat constitui, sive institui, in cunctis Urbibus Hebræorum, quosque ipse Moyses ibidem, *judices, & magistros* appellat; quoniam munus eorum non tantum erat judicare populum, sed etiam & præcipuè docere, & exponere legem: ergo quando præcipitur in nostro Textu, ut ipsis dissidentibus, & in contrarias sententias abeuntibus, ascendatur ad locum, quem elegerit Dominus pro veritate certò cognoscenda, non solum id oportebat fieri in dubiis de materia justitiæ, quasi per viam appellationis, verum etiam in dubiis de religione, & generaliter in dubiis moralibus, sive de sensu legis divinæ. Porro nemo tenetur per se loquendo appellare à sententia judicum inferiorum, quanvis injusta, & noxia sibi sit: nec credibile apparet, Deum, qui toties consultis nobis vincere in bono malum, injurias, & violentias patienter sustinendo, & abstinendo à litibus, & contentionibus, seriò præcipere in lege sua lites contentiosè fovere non acquiescendo sententiæ latæ, sed ad novum tribunal provocando. Præterquam quod expositio ista manifestè repu-

gnat ipsius Textus verbis; nam varietas verborum, sive opinionum, judicum inferiorum, intelligi congruè non valet de sententia juridica, quanvis injustè lata.

62. Et verò Textus ipse clarè significat, recursum, quem præscribit, universalem esse pro notitia, & doctrina legis in qualibet materia comparanda, dum postquam præscripsit recursum, ita generaliter subdit: *Et facies quodcumque dixerint, qui præsumunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus.* Hinc Cajetan: *Hic est textus (inquit), super quem fundatur regula, quod in ambiguis, tam naturalis, quam divini juris, ad summi spectat Sacerdotis officium interpretatio, seu declaratio: immò docere, & judicare autoritative.*

Cajet. in
eum locum.

63. Tertiò constat hoc ipsum ex 2. Paralip. c. 19. ubi Rex optimus Josaphat utrunque genus judicum instituisse juxta præscriptum legis, & denuò instituisse refertur: nimirum judices inferiores in cunctis Civitatibus Juda, & superiores in Hierusalem; ex quibus coalescebat supremum illud Synagogæ Concilium, cujus caput, & præses erat Summus Sacerdos, de quo ibi, *Amarias autem Sacerdos, & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsedebit.* Quid verò ad istos supremos Judices cum suo capite pertineret, ibidem etiam distinctè exprimitur: *Omni causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in Urbibus suis, inter cognationem, & cognationem, ubi cunque questio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Deum.* Patet ergo, dubia, & quæstiones, quæ generaliter occurrebant in quacunque materia moris, seu de sensu legitimo cujuslibet divini mandati, deferri solitas in Hierusalem ex præscripto legis divinæ ad Concilium supremum, & judicem sacrarum controversiarum, ut per sententiæ suam illas definiens, certam veritatem doceret.

Paralip. 2.
c. 19.

Ve-

64. Verum quid plura? Nemo est Doctor Catholicus, qui ex hoc loco Deuteronomii irrefragabile argumentum non promat ad tuendam, contra sectarios supremam potestatem, & infallibilem auctoritatem, Ecclesiae, & Romani Pontificis, in definiendis omnibus controversiis circa doctrinam fidei, & morum, uti videre est apud Catholicos Controversistas Pighium, Canum, Valentiam, Titelmannum, & ceteros communiter. Vide eorum, si placet, facile Principem V. C. Bellarminum, tum ubi supra, tum etiam li. 4. de Sum. Pontif. c. 1. Vide etiam Becanum in Analogia c. 11. q. 1. & 2. ubi hanc nostram suppositionem ex Scriptura facile, & egregie demonstrat, cunctasque sectariorum evasiones revincit.

Evidens ergo sit, recursum ad supremam potestatem, quem lex Deuteronomii praecipiebat, non esse intelligendum pro dubiis in materia justitiae, aut in rebus politicis tantummodo, ut frustra sectarii contendunt, sed etiam generaliter pro dubiis occurrentibus circa doctrinam religionis, & morum: quod est primo notandum, & supponendum.

65. Alterum supponendum, & praenotandum est, dubia, de quibus loquitur praedicta lex divina, neutiquam levia, aut vulgaria esse, sed potius gravia, & rationabilia, quaeque viros prudentes, ac peritos in variis, & oppositas opiniones distraherent. Id constat manifestè ex textu ipso, ut notavit D. Angelicus: *Dupliciter (inquit) aliquid potest esse ambiguum. Uno modo apud simplices: & ad hoc dubium tollendum mandatur Deuteronomii 16. ut iudices, & magistri constituerentur per singulas tribus, ut iudicarent populum iusto iudicio. Alio modo contingit aliquid esse dubium, etiam apud peritos: idè ad hoc dubium tollendum constituit lex, ut omnes recurrerent ad locum principalem à Deo electum, in quo & summus Sacerdos esset, qui determinaret dubia circa caeremonias divini cultus, &c.*

His verò praesuppositis, licet jam nostrum argumentum cōficere.

§ II.

Ex memorato textu divino regula extreme opposita regula Recentiorum elicitur.

66. **E**N ergo Deus ipse quaestionem, & hypothesein nostram vix non in propriis terminis, ut ajunt, sibi decidendam statuit: certè verbis clarissime idem significantibus, quoad rei saltem propositae difficultatem maximam, ut nemo potest jure negare: *Si difficile (inquit), & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris... & iudicium intra portas tuas videris verba variari: id est, si circa sensum divinae legis occurrat dubium aliquod non leve, sed difficilis decisionis, in quo expediendo, vel resolvendo variae sint, ac discordes sententiae peritorum, ac magistrorum. Quid precor differt hypothesis ista ab ea, quam versamus cum Recentioribus? Profectò nihil prorsus, nisi quod fortè Deus terminis strictioribus utitur. Immo non fortè, sed procul dubio hypothesis divina strictior est; neque enim Recentiores tantum ubique exigunt, ut quaestionem instituant, & pro libertate resolvant ex artificio suarum reflexionum, ut patet ex superius dictis.*

67. Jam ergo ad quaestionem propositam quid Deus respondeat, audiamus *Eurge (ait), & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quaresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcunque dixerint; qui praesunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Ecce tibi Dei assertionem, & responsionem ad quaestionem propositam.*

Vi-

D. Tho. 1.
2. q. 105. a.
2. ad 7.

Vide oro te per salutem tuam, an sit eadem cum assertione, & responsione ad quæstionem eandem nostrorum Probabilistarum? Vide, inquam, an illi non extremè contraria sit?

68. Utrique Recentiores Probabilistæ, quoties legis sensus est dubius, ita ut de ipsius obligatione variæ sint, & contrariæ opiniones Doctorum: quin immò quoties legis obligatio, vel non est absolutè certa, vel saltem non est unicè probabilis; toties indulgent securitatem conscientiae, ita ut nemo teneatur legem servare, sed possit honestè, & prudenter citra omnem culpæ timorem partem minùs tutam amplecti, etiam quam actu iudicat falsam, vel iudicare potest, si velit: quia in dubiis praevalet possidentis conditio, & homo possidet libertatem suam ad faciendum quidquid libuerit; nec debet juris certi incertitas exceptiones admittere. Ex hoc principio, inquit, quilibet potest, dum videt, viros graves negare legis obligationem, ac per hoc dubiam saltem illam efficere, concludere apud se ultimum dictamen conscientiae de suæ operationis honestate *ut minimum moraliter certum*. Qui verò agit ex dictamine isto, honestè procul dubio operatur.

69. Sic quæstionem propositam resolvunt Recentiores Probabilistæ. At non sic Deus noster, *sapientiae dux, & sapientium emendator*: sed *surge, inquit, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus. Veniesque ad Sacerdotes, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis iudicii veritatem*. Quid adhuc quæritur? Quid ultra postulamus?

70. Rem stupore dignam! Nempe dubitant homines, & inquirunt, quid se facere oporteat, quoties sensum legis divinae cognoscere certò non possunt, sed propter varias hominum opiniones dubii, ac perplexi manent de ipsius legis obligatione? Quæstio est sanè non levis, neque oscitanter examinanda, in qua scili-

cet vertitur non argenti, non auri; non temporalis regni possessio, non sæculi felicitas, non valetudo corporis, non denique vita mortalis, sed immortalis tota, ac sempiterna salus animarum. Respondent ad quæstionem hominum homines, utique quærentibus similes, & qui, licet inviti, facile falli, ac fallere possint: respondet item Deus, qui neque falli possit, neque fallere. Respondent, inquam, homines dubitanti, ac quærenti, quid se facere oporteat in dubiis circa sensum divinae legis, quæ, factà diligentia, superare non possit? *Tuta sunt omnia: nihil ultra quærendum: securus quiesce: quos malueris Doctores de dubio tuo dissentientes, sequere: denique facito quidquid tibi libuerit*. Respondit pridem Deus ad quæstionem eandem: *Surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus. Veniesque ad Sacerdotes . . . & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis (idest, à me per ipsos), qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint, &c.* En humanum responsum: en divinum oraculum.

71. Et post duplex istud responsum ad unam, & eandem quæstionem redditum: post latas duas istas sententias invicem sibi oppositas, & extremè inter se contrarias, alteram hominum, alteram Dei ipsius, contendunt homines numero satis multi, & eorum saltem non pauci, pietate, ingenio, & sapientiâ insignes (non quod doceant, vel censeant, quod cogitare absit, sententiam ullam hominum sententiæ Dei præferri debere; sed quia istam non cogitant, aut non satis attendunt): contendunt, inquam, vehementissimè (quin & succensent sibi contradicentibus) sententiam hominum in quæstione tanta indubitanter esse tenendam: idest, regulam esse generalem, *ut minimum moraliter certam*, quod in omnibus dubiis (juxta sensum expositum) de actionis honestate, vel turpitudine, nihil ultra curandum sit,

fit, neque surgendum, neque quaerendum, sed quidquid operanti libuerit, absque timore ullo faciendum. Sic res se habet: tu verò, Lector Christiane, videris, quid hic facto opus sit. Nec pluribus videbatur agendum, sed usurpandum illud Augustini li. de moribus Ecclesiae Catho. *Quare deinceps nemo ex me quaerat sententiam; sed potius audiamus oracula, nostrasque ratiunculas divinis subjiciamus assatibus. Videamus, quomodo ipse Dominus . . . nobis praeceperit esse videndum.*

72. Nos ergo concludamus (ut credimus cum Deo glorioso) regulam generalem extremè oppositam regulæ Recentiorum: hoc est, in omni dubio de actionis honestate, nisi quis possit dubium resolvere prudenter, ac rationabiliter, ita ut directè judicet per iudicium verè probabile (scilicet in sensu veræ sententiæ), actionem esse re ipsa honestam, & legi divinæ conformem; vel quaerendam ulteriùs veritatem, vel si operandum sit, tutiorem semitam, necessariò tenendam: ut verissimum sit, quod generaliter in hypothesi nostra inhaesitanter protulit subtilis iuxta, ac pius, Doctor Scotus (ubique sanè pius, & acutus, sed in doctrina moris tradenda cautiissimus, ac prudentissimus), qui, cùm sibi objecisset. *Multa in actibus humanis sunt dubia, utrum sint peccata mortalia, etiam suppositis omnibus doctrinis Doctorum, & Expositorum: Respondeo (inquit) non est dubia via salutis simpliciter, quia à talibus, tanquam à periculosis, debet homo sibi cavere, & custodire se, ne homo, dum se exponit periculo, incidat in peccatum.* Hac subtilis Scotus, à cujus mente per se clarissima tam procul abit commentator ipsius, quam procul abit à veritate.

Quid ad hoc argumentum planè convincens Recentiores dicturi sint, incertum nobis est: immò quid dici possit, non unicè ut dicatur, sed cum aliqua saltè probabilitatis spe-

cie, fateor ingenuè nihil nobis occurrit. Veruntamen, quod posset utcunque cogitari, refellere non omitemus.

§. III.

Solutio quadam argumenti nostri, qua cogitari posset refellitur.

73. **D**icat fortassè aliquis, præfata verba Domini per Moylen continere quidè præceptum non acquiescendi in dubiis iudicium inferiorum, sive magistrorum sententiis, sed inquirendi ulteriùs veritatem à iudice supremo controversiarum illius legis, nisi quis veller sequi tutiorem partem: cæterùm præceptum huiusmodi fuisse proprium illius legis, nec fuisse de moralibus præceptis, sed de caeremonialibus, aut judicialibus, unde extendi non posse ad legem Evangelicam, sed ispirasse potius censendum esse cum veteri ipsa lege, sicut, & alia plurima durissima, ac importabilia, quæ propria erant illius legis servitutis, arque timoris, & nihil ad nos attinet à Christo Domino libertate donatos.

74. Et confirmari ab absurdo posset efficacissimè, ut plures censeant; nam si pro quovis dubio de sensu legis, in quo variant Doctorum opiniones, recurrendum omnibus esset ad Ecclesiae Catholicae supremum Iudicem, & Doctorem, non satis Christus Dominus providisset Ecclesiae suæ, unicum tantùm ipsi præficiendo, vix enim unus, aut ne vix quidem, huic uni muneri adimplendo sufficeret. Et quid vis? (inquirent) nunquid, quoties occurrit occasio, vel necessitas aliquid operandi, quod plures viri docti dicunt licitum esse, licet totidem alii, aut etiam plures dicant esse illicitum, debeo actionem suspendere, & consulere Romanum Pontificem? Quis dicat? Quis non rideat, si audiat?

Quis

Scot. in 1.
q. 2. fine.

Quis potest tantum onus imponere Christianis contra communem praxim Ecclesiæ?

Hanc argumenti nostri solutionem nulli viro cordato, aut non vulgari, credimus aliquando placituram. Sed quia vix aliquid cogitari potest, quod aliquando alicui non placeat, præsertim in materia, quam versamus, operæ pretium duximus non illam prætermittere.

75. Ergo; quod omni fundamento careat, facile ostendi potest, vel ex eo, quod nemo interpretum, aliquando insinuaverit, memoratum præceptum fuisse proprium legis illius, ita ut cum illa evacuatum sit: sed omnes tanquam certum supposuerunt, legem illam divinam non aliud continere, quam manifestationem, & expressionem æquitatis, & honestatis ipsius naturalis juris fundatam in studio propensiori, & diligentia necessariò adhibenda ad inveniendam legem, & voluntatem Dei.

76. Et quidem meritò nullus hucusque fuit, qui de hac veritate dubitaverit. Quis enim audeat dicere; Deum in lege gratiæ minorem diligentiam exigere ab hominibus pro voluntate sua quærenda, & invenienda, quam exigebat in lege veteri? Quis credere possit filiis, quales nos sumus, concessum esse à Deo sponte subire periculum transgrediendi re ipsa præcepta Patris, & discedendi à voluntate ipsius; quod tamen servis, quales fuerunt Judæi, severissimè fuit prohibitum? Profectò, si sic loqui, aut sentire nos deceat, cum modus, ac mensura amoris nostri, quem Deo debemus rependere, sit diligentia, & cura à nobis impendenda, ne quid unquam faciamus, quod oculis ejus displicat, ipsiusve sanctissimæ voluntati repugnet, si minùs tandem curæ exigatur à nobis, minùs etiam amoris exigatur necesse sit. Jam ergo palàm affirmare licebit. Christianos minùs Deum diligere debere, quam de-

buerint diligere Judæi. Et quem precor vere Christianum hæc, non dicam proterre, sed vel cogitare non pudeat? *Præclaram alioqui* (ut cum Salviano loquar) *Passioni Christi redimus vicissitudinem*. Præclarum libertatis privilegium ambimus; illud videlicet, quod negat Apostolus, *In libertatem vocati estis: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis*. Hæc utique libertas nullis competit minùs, quam verè liberis.

77. Differt quidem à veteri lex nova (præter alia discrimina) in eo, quod leviora, & multò pauciora præcepta à Deo sint imposita nobis, tanquam filiis charissimis in Unigenito suo dilectis, quam Judæis, ut servis duræ cervicis. Caterum privilegium libertatis Christianæ, & excellentiam Evangelicæ legis, velle ex eo desumere, quod minorem nos, quam Judæi debeamus adhibere conatum, minoremque subire laborem, ut nunquam recedamus à voluntate Dei, ipsiusve mandata violemus, nemo hucusque ita desipuit, qui non cum hæreticis saperet.

78. Non sic profectò sapiebat Apostolus, dum grandia illa protulit, ac terribilia verba: *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit*? Sic Apostolus Christi, & Christianorum. Et sic item ipsemet Christus, distinguens ore suo divino populum suum Christianum à populo Hæbreorum, alià utique notâ, maximèque dissimili prætenfæ libertatis privilegio: *Audistis* (inquit), *quia dictum est antiquis, &c. Ego autem dico vobis &c.* Abito nunc; & aude palàm asserere, nobis ex privilegio libertatis Christianæ in dubiis circa sensum divinæ legis, concessum esse à Deo, quidquid libuerit facere: secus autem Judæis, quibus præ-

Salvia. li. 6.
de Provid.

Ad Gal. 5.

Ad Hebr. 10.

Math. 9.

præceptum erat ulterius veritatem inquirere.

§. IV.

Ad confirmationem.

79. **A**d juncta solutionis confirmatio doctrinam continet quoad substantiam suam absolute gratissimam Probabilistis, & maxime junioribus, decantatissimam. Porro nihil ipsis solemnius, quam ex hoc loco nostram laceßere sententiam, & illam apud vulgus diffamare, quasi imponentem humeris hominum onus planè importabile, contra quam docet Dominus in Evangelio, *Jugum meum suave est, & onus meum leve*: & dilectus ejus discipulus, *Mandata ejus gravia non sunt*. Ceterum locus iste communis nihil nos terret, & alibi tractabitur.

80. Nunc verò in primis dicimus, ut non nobiscum, sed cum Deo contendant, qui tam difertis verbis jubet in nostræ quæstionis hypothese, ut non faciamus, quidquid libuerit, sed veritatem adhuc quæramus. Deus verò nemini debet rationem reddere de præceptis suis, sed omnis ratio nostra subjici debet voluntati ipsius, quæ supra omnem rationem est. Nisi contendant adhuc, præceptum illud ad Judæos tantum, minime verò ad nos pertinere, quod est amplecti solutionem rejectam, utique absurdam, & irrationabilem; & per quam jam concederent, Probabilissimum, saltem aliquando severè fuisse à Deo proscriptum. Mirum sit autem, si modus operandi adeò connaturalis, utilis, tutus, rationalis, ac prudens, qualis à Recentioribus deprædicatur, prohiberi à Deo potuerit, neque fuisse mûdo coævus, & perpetuò cum eo perseverans, ut ipsi Recentiores alibi jactant.

81. Contendant insuper cum D. Thoma à nemine non recepto, ut agebat supra Navarrus, & regulam tradente pro nostra hypothese haud se-

cus regulæ Recentiorum oppositam, ac lux est opposita tenebris. Verba S. Doctoris partim dedimus alibi, & hic iterum dare integra non gravabimur. Nempè, dum quærit, *Utrum ei, qui subditur legi, liceat præter verba legis agere?* arguit secundo loco pro parte negativa: *Ad eum solum pertinet leges interpretari, cuius est condere leges: sed omnium subditorum legi non est leges condere: ergo eorum non est interpretari legislatoris intentionem, sed semper secundum verba legis agere debent.* Cui argumento respondet: *Ad secundum dicendum, quod ille, qui sequitur intentionem legislatoris, non interpretatur legem simpliciter: sed in casu, in quo manifestum est per evidentiam documenti, legislatorem aliud intendisse. Si enim dubium sit (audi Probabilista) debet, vel secundum verba legis agere, vel superiorem consulere.* Id ipsum docet aliàs non minus clarè: *Dicendum (inquit) quod interpretatio locum habet in dubiis, in quibus non licet absque determinatione principis à verbis legis recedere: sed in manifestis non est opus interpretatione, sed excusatione.* Videndus itidem S. Doctor q. 147. a. 4. corp. ubi eandem sententiam repetit. Nunquid nos clariùs in quæstione præsentis Recentioribus contradicimus? Notanda insuper est tota doctrina dicti articuli sexti, quam alibi fortè expendemus.

82. Præterea Recentiorum Probabilissimus non solum mûdo non est coævus, sed neque duo sæcula vidit, cum ante annum 1578. nondum esset in lucem editus, ut est factum notorium in Ecclesia, nec diffitentur ipsi insigniores Probabilistæ, & nos præterea in secunda parte facile sumus demonstraturi propter aliquos Recentiores, qui nihil non affirmant, & negant, ut Probabilissimum non negent. Precamur ergo ut dicant Probabilistæ, quid fiebat ante id temporis? An non dubia de moribus tunc emergebant? An non unicus Doctor, atque Judex tu-

D d præ-

S. Tho. 1. 2. q. 96. a. 6.

D. Tho. 2. 2. q. 120. a. 1. ad 3.

Math. 11.

1. Joan. 5.

Sup. a. 2. §.

premus sufficiebat Ecclesiæ Dei pro decidendis dubiis, quæ ad se deferebantur? Fortè tunc jugum Christi suave non erat, sed, à Probabilistis Recentioribus ad finem sæculorum suavitatem accepit. Nondum scilicet apparuerat novus ille *Agnus Dei*, qui tollit peccata mundi, & quem non mundo Joannes Baptista, sed Joannes Caramuel demonstrat, affirmans eos verè felices, qui præ aliis Doctoribus sequuntur ipsum quocunque jerit. Nemini in re adeò seria, adeò ridiculè nugari libeat; sed ut sapienter Augustinus agebat, *Separatis nugis locorum communium, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione confligat*.

Caramuel
ubi adduct.
sup. contr.
rov. 6.a.3.
n. 127.

Aug. li. de
util. e. cred.
c. 1.

83. Ad hæc, quid dicent Probabilista de Judice, & Ministro Sacramentorum, quibus non licet usus opinionis minùs probabilis? Nunquid his jugum Christi portabile non erit? Quare non vident, argumenta sua, quibus plausum vulgi occupantur, vel nihil, vel damnatas opiniones probare, de quo latè in libro sequenti?

84. Dicimus ergo tandem, immentam opinionum moralium silvam, & frequentium dubiorum multitudinem, qua, quocunque nos vertimus, pænè obruimur, ut nihil ferè certò jam sit, vel honestum, vel inhonestum, esse fructum moderni Probabilismi, & quidem valdè proprium, ac naturalem. Patet hoc sufficienter à posteriori ex effectu ipso secuto. Quòd enim his postremis temporibus, quibus Probabilismus maximè invaluit, creverit sine termino moralium opinionum immoderata copia, nimiaque Theologorum opinandi licentia, mæror, & planctus Summorum Pontificum, ignorare neminem finit, & vel Terrillus ipse largè dolet, ac deflet in proemio ad Tractatum de Conscientia probabili, ubi seria, & gravi oratione id ipsum argumentum profertur. At novus hic effectus in doctrina morali, novà habuerit causam

necessum est: nulla verò se offert, nec facile assignabitur præter modernum Probabilismum, maximè cum hæc sit summopere proportionata ad ejusmodi effectum producendum.

85. Nam, si semel intellectus potest ex libera electione voluntatis opinari, etiam illud, quod pro priori ad omnem assensum apparet sibi verosimilius falsum, & quidem honestè, ac prudenter, ita ut possit voluntas ejusmodi opinionem, etiam, purè objectivè existentem in intellectu, amplecti tanquam regulam operationis suæ tutam, ac rectam; quæ sunt principia Probabilismi: quis non videat, quàm lata porta opinionibus aperiatur? Sanè vix inveniatur falsitas aliqua adeò patens, ac manifesta, præsertim in rebus moralibus, ut paritatibus, & rationibus hinc inde studiosè quæsitis vestiri sic non possit, ut prudenter sit opinabilis. Quid utique prudenter intellectus non opinetur, si prudenti judicio nihil obstat major objecti similitudo cum falsitate, quàm cum veritate? Quid enim est in rebus non prorsus evidentibus, quales plerumque sunt actus morales, quod ex aliquo capite non falsum intellectui videatur? Alioqui veritas unde foret incerta?

Aliunde, cum voluntas ex judiciis hujusmodi maximum capiat fructum commoditatis, & libertatis ad faciendum quidquid libuerit, periculum evidens est, ne sua, & intellectus libertate abutatur, facile ipsum inclinando, ac movendo, ad opinandum quidquid occurrerit, maximè contra legis obligationem, & in favorem propriæ libertatis. Constat ergo, modernum Probabilismum naturâ suâ ferre, ut fructum sibi nimis connaturalem, maximam opinionum multitudinem, copiosamque moralium dubiorum segetem. Sed de hoc argumento non nihil supra dedimus, & multò plura dabimus postea.

86. At verò juxta veram, ac solidam Theologiam, quæ docet rectam viam

viâ unam veritatem inquirere, multo minorem utraque potentia in opinando licentiam habet, indeque multo rarius aberret ab scopo necessum est per determinatum assensum. Equidem juxta nostra principia, intellectus non potest hærere in via, nec detineri veritatis spectris, assentiendo videlicet ex aliquo voluntatis imperio objectis præferentibus speciem veri, si majorem præferant, aut æqualem speciem falsi; Una quippe veritas, (inquit Chrysostomus) nec in multas scinditur partes.

Quare non ita facile continget nobis (attentis propriis nostris principiis), ut contra legem Dei opinemur, ejusque obligationem falso negantes, dubiam veritatem reddamus: nam ex terminis ipsis multo rarius eveniet, ut aberret à vero, & falsum pro vero amplectatur is, qui ex propria sua intentione unice quærit verum reale, & diligenter intendit declinare quidquid est verum merè apparenter, quàm ille, qui verum inquirens non refugit amplecti per determinatum assensum, quod non minus falsum, quàm verum, immò, & quod minus verum, quàm falsum sibi apparet. Sanè iste reverà facto ipso attestante, non magis, immò minus, quærit verum, quàm falsum: quare mirum non sit, si vel sapè, vel sapius falsum re ipsa teneat, & veritatis umbram amplectatur inanem. Enim verò, si quærens determinatè aurum ea firma intentione, ut nihil velit aliquando amplecti, quod aurum reale non sit, contingit tamen, ut per errorem nonnunquam aurichalcum teneat: quid fiet illi, qui indifferenter, vel aurum quærit, vel aurichalcum, & utrunlibet objectum appareat, æquè libenter illud amplectitur, immò, etsi appareat potius aurichalcum, quàm aurum?

87. Accidet quidem interdum, etiam nobis (quæ nostra misera conditio est) ut etiam cum directè unam veritatem inquirimus, nolentes am-

plexemur nostra phantasmata (ut quondam Augustinus lugebat). Nam redeuntibus nobis ad investigandam veritatem, ipsa in itinere occurrunt, & nos transire non sinunt, nullis viribus, sed magnis insidiis latrocinantia, non intelligentibus, quàm latè pateat, quod dictum est, cavete à simulacris: id est, à vanis veritatis spectris. Hinc fit, ut etiam in via nostra, nonnulla sit, nec modica, opinionum varietas, qua veritas moralis, quam inquirimus, interdum ita dubia reddatur, ut inveniri à nobis non possit per judicium sufficiens ad honestè, ac prudenter operandum, videlicet per judicium certum certitudine quadam morali, quæ non est absoluta certitudo, sed recurrit cum vera, & nostra probabilitate. In hoc autem eventu, fatemur, locum habet præceptum naturale, ac divinum de veritate ulterius inquirenda, nisi velimus sequi tutiorem partem.

88. Cæterùm dubia hujusmodi non frequenter emergunt; nam veritas moralis, si sincerè quærat, raro continget, ut inveniri nequeat per judicium verè probabile; etenim (ut verissimè Chrysostomus) Nihil veritate clarius, nihil simplicius, nisi maligni esse velimus: & fieri non potest (Augustino spondente) quadam providentia divina, ut religiosi animis se ipsos, & Deum suum, id est, veritatem, piè, castè, & diligenter quærentibus inveniendi facultas desit.

89. Falsum est igitur, quòd sententia nostra imponat onus intolerabile, quia, omnibus inspectis, non nisi raro accidet, ut secundum nostra principia cogatur quis recurrere ad Summum Ecclesiæ Pastorem pro veritate morali invenienda. Utique, si quando contingat, ut facta diligentiâ, adhuc nequeat dubium resolveri judicio jam exposito, nempe verè probabili, atque prudenti, rarissimè continget, ut quis non possit tutam viam tenere: nam ut supra agebat Scotus, si quando veritas dubia est, non est dubia via salutis, quia

Dd 2 ut

Chrysost.
Homil. 48.
in Math. c.
13.

Aug. li. de
vera Rel. g.
c. 47.

Chrysost.
Homil. 51.
in Ioan.

Aug. li. de
Quantit. 2.
num. c. 13.

Sup. n. 72.

ut plurimum abstinere poterit ab extremo periculoso, & tutiorem partem amplecti; ex qua suppositione non tenebitur querere dubii resolutionem, neque recurrere ad Ecclesiae caput pro certa veritate discenda.

90. Denique, quod non possis, cum omnibus inspectis, dubitas circa objectum directum, nec judicare potes iudicio jam exposito, quid à te exigat voluntas Dei circa electionem talis objecti, facere, quidquid tibi libuerit; sed necessario debeas, vel procurare adhuc certam veritatis notitiam (id est strictè, ac verè probabilem), vel amplecti partem tutiorem: hoc onus non nos tibi, non nostra, & vera Theologia imponit, sed lex tantummodò veræ charitatis, qua voluntatem, & legem Dei tui libito tuo præferre teneris, adeoque proximum, ac morale periculum eidem legi repugnandi, cavere.

91. Hanc legem naturalem, & immutabile ipso rationis lumine signatam denuò tibi Deus denuntiat Deuteronomii verbis jam expensis. Hanc Angelicus Doctor, & cuncti Theologi semper agnovere, nec quisquam ab illa te liberat præter nonnullos modernos Theologos, qui (nescimus qua facultate) privilegium amplissimum tibi indulgent memoratum periculum contemnendi, ex jure, nescio cujus possessionis naturalis arbitrii, seu libertatis, ad faciendum in dubiis de lege Dei, quidquid facere demùm tibi libuerit. Tu vide, an jure tibi jus verum aliquod competere possit contra jus illud naturale, ac divinum, quod satis firmiter stabilitum est, & firmius adhuc stabilietur.

ARTICULUS IV.

Snadetur à ratione communis, & nostra sententia, & fundamenta sententia contraria multipliciter enervantur.

Quamvis argumentum expensum ab auctoritate divina, prorsus evidenter, ut reor, sententiæ nostræ veritatem evincat: ut tamen planè constet, quàm benè ratio auctoritati congruat, juvat ex principiis Theologicis alia præterea argumenta dare, quibus obviter etiam profligemus fundamenta Terilli supra adducta pro regula Probabilitarum.

§. I.

Titulus possessionis prevalens in materia justitiæ nihil facit ad rem præsentem.

92. Non est hic animus disputare, an possessionis titulus in materia propria justitiæ generaliter debeat in dubiis prevalere, ut tenet communis sententia, quæ fortasse deberet aliquatenus saltem limitari, nec sine gravium Doctorum suffragio; fixum enim est nobis, ut aliàs denuntiavimus, quàm minimè possumus, divertere ab scopo nobis præfixo, nullamque admiscere questionem, cujus decisio necessaria, non sit ad præcipuum nostrum propositum. Ultrò ergo supponimus cum Recentioribus communem hanc doctrinam absque ulla limitatione.

93. Illà verò supposità, nobis absolutè non placet disparitas, quam reddunt Pater Elizalde, Mercurius, & alii nonnulli nostratum, ne possessionis titulus prævaleat in aliis materiis: nimirum, quod possessio in materia propria justitiæ facit ad solutionem dubii speculativi, seu remoti, de dominio rei; nam quan-

do